TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-12

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU 1940-1950 YILLARI ARASINDA TÜRK EDEBİYATINDA ROMAN

1940'lı yıllarda II. Dünya Savaşı'nın açtığı yıkım, iki kutuplu dünyanın ve sanayileşmenin getirmiş oldukları sıkıntılar ile göç sorunu ele alınmıştır.

1940'lı yıllardan itibaren romanda, gerçekçiliğin bir uzantısı olarak değerlendirilen köy ve köy insanına yöneliş başlar. Bu tür romanlar konularını daha çok, toprağa bağlı insanların hayatlarından alır. 1950'li yıllardan sonra köylünün kente yönelişinin hikâyesini anlatan eserler yazılır. Bu anlamda, köyden şehre doğru olan hareketi işleyen ilk yazarlardan biri Orhan Kemal olmuştur. Eserlerinde işçi, ırgat, kâtip, müteahhit, politikacı, mahpus, gardiyan, memur, çiftçi, gurbetçi gibi kalabalık bir şahıs kadrosuna yer veren Orhan Kemal; genellikle sömürülen yoksul insanları işlemiştir. Yazar, romanlarında hem köylüleri hem de yoksul şehirlileri anlatır.

Türk edebiyatında Orhan Kemal'in yanı sıra Sabahattin Ali, Yaşar Kemal, Samim Kocagöz, Talip Apaydın, Necati Cumalı, Fakir Baykurt gibi yazarlar toplumcu gerçekçi anlayışla yazdıkları romanlarıyla tanınmışlardır.

ORHAN KEMAL

Cumhuriyet Dönemi yazarlarındandır. Asıl adı Mehmet Raşit Öğütçü olan sanatçı, ortaokulun son sınıfında öğrenimini yarıda bıraktı. Babasıyla bir süre yurt dışında kaldıktan sonra döndüğü Adana'da pamuk fabrikalarında işçilik, dokumacılık, kâtiplik yaptı. 1950'de İstanbul'a geldikten sonra kalemiyle geçinmeye başladı. Seçtiği konularla, çizdiği karakterlerle, eserlerindeki kişiliğiyle XX. yüzyıl Türkiye'sinin durumunu ustalıkla yansıtan gerçekçi bir yazar oldu. Eserlerindeki sürükleyicilik; yaşanmışlıktan gelen kuvvete, kişileri konuşturmasındaki doğallığa ve gerçeğe uygunluğa dayanır. Önceleri şiir de yazan sanatçı; hikâye, roman, tiyatro gibi farklı türlerde eserler verdi. Hikâye ve romanlarından uyarladığı tiyatrolar (72. Koğuş, Bekçi Murtaza, Eskici Dükkânı, Kardeş Payı) sahnelenmiştir. Ekmek Kavgası, Grev, Kardeş Payı, Önce Ekmek hikâye; Baba Evi, Avare Yıllar, Murtaza, Cemile, Eskici Dükkânı, Gurbet Kuşları roman; İspinozlar tiyatro türündeki eserlerinden bazılarıdır.

BEREKETLİ TOPRAKLAR ÜZERİNDE

Köse Topal, "Demek hemşeriliğiniz bu kadardı?" dedi.

İkisi de alındı. Yusuf, "Ne yapalım emmi?" diye yere sümkürdü. "Biz hasta etmedik a. Allah'tan gelen bir şey mesela..."

Pehlivan Ali kaba kaba kaşındı:

"Hepimizinki de bir ekmek derdi. Gözü çıksın. Yurdumuzu, yuvamızı ne diye teptik yoksa?"

"Birkaç kuruşun sahibi olur muyuz diye... Allah taksiratını affetsin. Şaştık kaldık. Biz götürsek bile taşeron, amele çavuşu..."

Ali, "Taşeron," dedi. "İlle de taşeron, Yusuf!"

"Tövbe razı gelmezler..."

"Yoksa ne? Hemşerimiz değil mi?"

"Götürürdük."

"Ne olacak onun yeyip, içtiğinden?"

Köse Hasan'ın yorganı yavaşça kalktı. Bayağı uzamış kapkara sakalıyla balmumu yüzü meydana çıktı. Çukurlarına kara kara gömülmüş cansız gözleriyle arkadaşlarına çok üzgün baktı. (...)

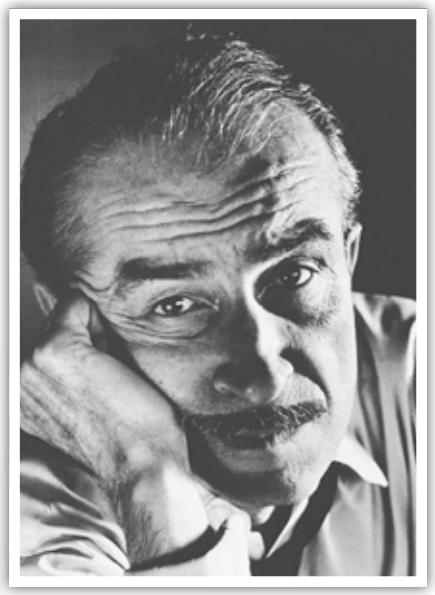
Irgatlar yekindi. Koca koca demetler daha büyük bir hızla patoza koşturulmaya başladı. Öyle hızlı, öylesine müthiş bir çalışma başını almış gidiyordu ki, küçük ağa bile bu hıza kendisini kaptırmıştı. Patoza az daha sokuldu. Ne saman tozu, ne sıcak...

"Ha babam kardaşlarım ha, ha babayiğitler ha, ha aslanlar ha!!! Bu işi bu hafta bitirin, ben de insansam kalmam altında!"

Irgatbaşı da çalışmanın hızına kendini kaptırmıştı. Tempoyu daha da hızlandırmak, ağanın gözüne büsbütün girmek için, "Devir, devir, devir!!!" diye bağırdı. (...)

Beden kalınlığında demetler, patozun doymak bilmeyen ağzından içeri devriliyordu. Irgatlar öfkeyle, kinle, hınçla çalışıyorlardı. Damarlarda dolaşan kan değil, milyonluk kilovatlardı sanki. (...)

Ali birden kendini kaybederek sendeledi. Doğrulmaya çalışacakken kocaman bir demet geldi çarptı, dengesini bozdu. Hiç kimse farkında olmadı. Yanı başındaki Hidayet'in oğlu bile. Küçük ağa ha bire, "Ha kardaşlarım ha!" diyordu, "Ha babam kardaşlarım ha!" Demetler demetlerin ardından. Bir an oldu ki Pehlivan Ali'nin koca bedeni, yığılan demetlerin arasında yitip gitti. Sonra bir çığlık, patozu sarsan müthiş bir çatırtı, iş durdu. Hidayet'in oğlu toz gözlüğünü alnına kaldırıp Ali'ye baktı,

sonra iki eliyle yüzünü kapatarak çömeldi.

"Ne var yahu? Ne oldu?"

Hidayet'in oğlu fırladı, şaşkınlıkla patozdan atladı, kaçmaya başladı. İşi anlayan usta koşarak gelmişti. Gördü, kireç kesildi o anda. Irgatbaşıyla hemen patoza tırmandılar. Pehlivan Ali'nin terli bir külçeye dönmüş bedeni patozun ağzına kapanmıştı. Güçlü iki ırgat Pehlivan Ali'yi kaldırmak istediler. Ağırdı, baygındı. Yardıma iki kişi daha katıldı. Zorla patozun ağzından aldılar. (...)

"Orhan Kemal-Bereketli Topraklar Üzerinde"

Romanda, tarımda makineleşmenin 1950'li yıllarda Çukurova ve çevresinde meydana getirdiği değişimler, emek-sermaye ve ırgat-ağa ilişkisi, köylü-şehirli farkı; Anadolu'da çalışmak için bir kasabadan Çukurova'ya gelen üç arkadaşın yaşadığı sıkıntılar çerçevesinde anlatılmıştır.

Yazar, romanlarında hem köylüleri hem de yoksul şehirlileri anlatır. Romanın birinci dereceden önemli kişileri İflahsızın Yusuf, Köse Hasan ve Pehlivan Ali'dir. Köse Hasan, İflahsızın Yusuf ve Pehlivan Ali'nin kişiliğinde; bilinçsiz ırgatların, işçilerin zor çalışma şartlarında karşılaştıkları sömürü ve zorluklar gerçekçi bir tutumla anlatılmıştır. Ali'nin; ekmeğini kazanmak için üstünde çalıştığı "patoz", işçilere soluk aldırmazken ve hatta Ali'nin canına mâl olurken patronun zenginleştiği bir sistemin de simgesi olmuştur. Toplumun belli bir kesiminin sözcülüğünü üstlenen roman, "patoz" karşısındaki çaresiz, bilinçsiz, zayıf insanı yansıtırken okura da iletmek istediği mesajı vermektedir.

SORULAR

Soru 1:

Orhan Kemal, hikâyelerinde olduğu gibi, romanlarında da konularını içinde yaşadığı, yakından tanıdığı çevrelerden almıştır. Yazar, çok çeşitli çevreleri ve oralarda yaşayan çeşitli insanları işlemiştir. Bunlar gazete haberlerinden ve kitaplardan çıkarılmış masabaşı ürünleri değildir, yazarın yakından tanıdığı yerler ve kişilerdir; canlılığını, hayata yakınlığını oradan almaktadır.

Bu parçada sözü edilen yazarın aşağıdaki akımların hangisinden etkilendiği söylenebilir?

A) Klasisizm B) Realizm
C) Romantizm D) Egzistansiyalizm
E) Sürrealizm

Cevap: B

Soru 2:

Aşağıdaki parçaların hangisinde "zaman" unsuruna yer verilmiştir?

A) Küçük ağa direksiyondan atladı. Beline dayalı yumruklarıyla, görülen işe bakmaya başladı.

B) Konuşup tarlaları dağıtacağım. Kölelikten, kulluktan kurtulacaklar. Herkesin ektiği herkesin olacak.

C) İkindiye doğru köylünün pamuk topladığı tarlaya vardılar. Pıtırak, toz, pamuk kokuyordu ortalık.

D) Allah kul olanı kimsenin sırtına muhtaç etmesin, dedi. Ellerini havaya açtı, yüzüne getirdi, sıvazladı.

E) Elif, gözünü kocaman açmış, Ali'nin yüzüne dikmişti. Ali'nin yüzüne dayanılmaz bir acı çöreklenmiş gibiydi.

Cevap: C

Soru 3:

İnebolu'dan gelip de buraya yerleşen Hüseyin Çavuş'un evinde doğmuşum dediklerine bakılırsa. Yalıya en yakın evlerden biriymiş evimiz. Sonraları daha içerilerde bir eve taşınmışız. Belki de Rus gemilerinin bombardımanından korkmuşuz. Cideliler nedense kediler gibi denizden ürkerler. Köyleri, kentleri deniz kıyısından uzaktır bu yüzden. Deniz, iyilik yerine daha çok, kötülük yapmıştır onlara.

Bu parçayla ilgili aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez</u>?

A) Devrik cümlelere yer verilmiştir.
B) Gözlemci bakış açısı kullanılmıştır.
C) Otobiyografik roman üslubuyla yazılmıştır.
D) Benzetme ve kişileştirmeye başvurulmuştur.
E) Dönemin sosyal yaşamından izler taşımaktadır.

Cevap: B